

sociocultural competence. Studying such disciplines as Foreign Language, Ukrainian for Specific Purposes, Ukrainian Culture, Ukrainian Studies, Sociology provides cognition of native and foreign countries, national character and mentality; develop person's qualities. Multilateral development of personality envisages an orientation on interdisciplinary approach, that is development of the integral system of forming competent specialist by facilities of all educational disciplines, using didactics resources of these disciplines.

The subject to further research will focus on the determination of other organizational and pedagogical conditions for forming future agrarians' sociocultural competence.

Key words: *sociocultural competence, future agrarians, methodological approaches, interdisciplinary ties, social and humanitarian disciplines, intercultural communication, dialogue of cultures, cultural values..*

УДК 378.14

С. І. Якименко

Миколаївський національний
університет імені В. О. Сухомлинського

СВІТОГЛЯДНА ОСВІТА В УМОВАХ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ВНЗ

У статті йдеться про світоглядну освіту в умовах сучасного суспільства. Охарактеризовано форми й методи освіти, які визначаються трьома факторами: змістом, знанням, конкретними цілями. Досліджено й виділено три сфери: пізнавальну, художню та оцінно-регулятивну. Доведено, що здійснення обов'язкової світоглядної освіти в навчальних закладах є на сьогодні одним із найважливіших завдань національної освіти. Зазначено, що формування світогляду в сучасних умовах є важливою соціально-психологічною проблемою, актуальність якої визначається як потребами суспільства, так і необхідністю особистісного розвитку людини.

Ключові слова: *освіта, світоглядна освіта, духовна культура, суспільство.*

Постановка проблеми. Ми живемо в умовах перехідної епохи, значення якої для історії людства, мабуть, є не менш важливим, ніж найбільша у становленні нашого виду неолітична революція. Людство стає дедалі взаємозалежнішим. Але ніхто не хоче втратити своєї самотожності, тому разом з процесами глобалізації більшої актуальності набувають і процеси автономізації. У наш час протягом життя одного покоління відбувається більше змін, ніж в умовах традиційного суспільства за кілька століть. Однією з найбільших таких змін є перехід до інформаційного суспільства, який, однак, має неоднакові темпи в різних країнах світу, включаючи й Україну. Звичайно, в цих умовах постають нові і, можливо, складніші проблеми й перед сучасною освітою [2, 7].

Якщо виходити з того, що освіта – це процес передачі суспільством або його окремими інституціями підростаючим поколінням соціального досвіду для підготовки їх до участі в суспільному житті, то зміст, цілі, а також форми й методи освіти визначаються принаймні трьома факторами, а саме:

- змістом, обсягом і формами самого соціального досвіду, який має бути переданий молоді у процесі її соціалізації;
- знанням певних закономірностей становлення людини й засвоєння нею соціальної інформації;

- конкретними цілями, які ставить перед собою суспільство або його інституції, здійснюючи освітній процес [4, 24].

Мета статті. Докладніше визначити місце та значення світоглядної освіти в умовах сучасного освітнього простору.

Виклад основного матеріалу. Загальновідомо, що процес становлення людини є надзвичайно тривалим і складним. На відміну від інших живих істот, людина народжується майже непристосованою до подальшого життя. Навіть психофізіологічне дозрівання людини, протягом якого розкриваються її генетично успадковані механізми поведінки і властивості, розтягується на роки. Але, по-перше, цей процес відбувається під значним впливом соціальних чинників; по-друге, він із самого початку дуже тісно переплітається з духовним і соціальним становленням людини; по-третє, навіть досягнувши фізичної і статевої зрілості, людина ще, як правило, не готова до повноцінного життя в суспільстві та продовжує розвиватися як духовна й соціальна істота. Це зумовлено тим, що головні людські якості (інтелект, моральність, соціально-функціональна визначеність), здібності (комунікативні, професійні тощо) та механізми діяльності не передаються генетично, а формуються й засвоюються людиною у процесі оволодіння соціальним досвідом, досягненням культури. Вони передаються їй у процесі навчання й виховання, насамперед, через зміст освіти. З огляду на це перша надзвичайно важлива проблема, яка потребує свого з'ясування, стосується співвідношення змісту соціального досвіду, акумульованого головним чином у духовній культурі, і змісту освіти. Вона може бути конкретизована через низку простіших запитань: наскільки повно і точно зміст освіти повинен і може відображати зміст і структуру соціального досвіду? Чи існують у цьому досвіді якісь елементи або структури, що мають для становлення людини першочергове значення та є важливішими й обов'язковішими за інші? Якої «обробки» має зазнавати соціальний досвід у процесі його трансформації до змісту навчання [3].

Зрозуміло, що зміст освіти не може передавати зміст соціального досвіду в повному обсязі. Але тоді постає запитання: наскільки повно зміст освіти має відображати соціальний досвід у структурному відношенні?

Слід урахувати, що в духовній культурі можна виділити принаймні три великі сфери: пізнавальну, художню та оцінно-регулятивну, які, по суті, є рівнозначними, оскільки відіграють однаково важливу роль у людському житті. Та коли ми звернемося до змісту освіти, то побачимо, що він будується переважно на основі лише однієї з цих сфер – пізнавальної, а якщо говорити ще точніше – то тільки на основі спеціалізованого рівня цієї сфери – науки, бо ж відомо, що більшість навчальних предметів, принаймні в загальноосвітній школі, розробляється на основі тієї чи іншої науки (фізики, математики, філології, хімії, біології, історії тощо). Чим це можна пояснити і які на основі цього можна зробити висновки?

Така традиція, зокрема в Європі, чітко простежується з Нового часу, коли проблеми розвитку промислового виробництва, з одного боку, стимулювали бурхливий розвиток природничих наук, а з другого – вимагали підготовки великої кількості кваліфікованих робітників, які, крім вузькофахових умінь і навичок, мали володіти й певною сукупністю «точних» знань. При цьому не слід забувати, що за тих часів «професійно зорієнтована» освіта, покликана, насамперед, підготувати кваліфікованого робітника, доповнювалася, по-перше, релігійним вихованням, яке обов'язково передбачало ознайомлення з елементами морально-правової свідомості (оцінно-регулятивна сфера), а по-друге, ширшим, ніж тепер, вивченням фольклору (художня сфера) та спілкування з природою, що завжди сприяло й естетичному вихованню [6].

Процеси інтеграції та диференціації наукових знань були розмежовані в часі. Нині ж вони відбуваються паралельно майже одночасно, хоча з другої половини ХХ ст. дедалі більше стали переважати саме інтеграційні тенденції. Це виявлялося й у виробленні цілісних узагальнювальних концепцій у межах, і в застосуванні комплексних міждисциплінарних підходів до вивчення складноорганізованих об'єктів, та у спробах створити на основі всіх наукових даних нову, внутрішньо узгоджену сучасну картину світу. І якщо диференціація знань спричинює зростання їх кількості й фрагментарності, вузьку спеціалізацію та швидке застарівання (хоча зрозуміло, що саме диференціація знань дає змогу глибше й детальніше проникнути у зміст окремих наукових проблем), то інтеграція знань, особливо на вищих рівнях узагальнення, сприяє їх концентрації й систематизації, виробленню цілісного бачення людини та світу.

Якщо екстраполювати обидві взаємопов'язані тенденції розвитку науки на розвиток освіти, то стане цілком очевидним, що жодна спеціалізація в ній неможлива без універсалізації, і навпаки. Це означає, по-перше, що будь-яка вузькоспеціальна підготовка не може здійснюватися ефективно, якщо не супроводиться підготовкою загальною (загальноосвітньою). Абсолютизація першої з них призводить до перетворення людини лише на якусь функцію чи простий засіб, інструмент її здійснення, а другої – до вироблення в людини верхоглядства, дилетантизму, непрофесійності. По-друге, органічне поєднання спеціалізації та універсалізації освіти вимагає виділення в її змісті таких елементів чи форм, які є універсальними (тобто потрібними в усіх видах життєдіяльності) й загальнообов'язковими, і таких, що мають лише вузькофункціональне призначення, тобто потрібні або можуть бути використані лише в якомусь одному виді діяльності, найчастіше – професійній. І якщо перші з них становлять певне «ядро» освіти, її базовий (або, як тепер кажуть, загальнодержавний) компонент, то другі можуть змінюватися залежно від майбутньої професії, регіональних особливостей, профілю навчання, спеціалізації школи тощо [6].

Таким чином, зміст освіти має відображати різні предметні галузі сучасної науки, включаючи природничі науки, науки про суспільство та науки про людину. Але йти тільки «екстенсивним» шляхом розвитку змісту освіти, тобто збільшувати його обсяг запровадженням нових навчальних предметів – справа малоперспективна й навряд чи можлива. Не можна «втиснути» в голови учнів або студентів усі науки, але якщо давати вибірково лише окремі з них, то це неодмінно призведе до неповного, фрагментарного сприйняття дійсності, і ніякі «міжпредметні зв'язки» тут не допоможуть. Тому в цій ситуації вихід тільки один – відмовитися від попредметного моделювання освіти, коли кожен навчальний предмет формується лише на основі якоїсь однієї науки, і перейти до вироблення нового змісту освіти, спираючись на узагальнені – міжнаукові й загальнонаукові – форми систематизації знань. Такими формами узагальнення й систематизації знань є різного роду наукові концепції та теорії, але найвищі з них – певні картини світу. У самій науці вони виробляються на основі величезної кількості фактів, емпіричних знань, експериментальних даних, наукових відкриттів тощо, які не можуть бути цілком перенесені у зміст освіти, а тому потребують ретельного добору навчального матеріалу, що забезпечив би зв'язок між самою дійсністю і теоретичними формами її освоєння, їх достовірність, доказовість тощо [5].

У галузі шкільної освіти розв'язанню даної проблеми сприяють насамперед інтегровані курси, що розробляються на основі різних картин світу, серед яких найвищою формою узагальнення й систематизації пізнавального досвіду є універсальна картина світу, що входить до складу світогляду та є його пізнавальною основою. Тому саме вона має стати найголовнішим інтеграційним фактором усього науково-пізнавального досвіду у змісті шкільної освіти. Цей досвід не зводиться лише до пізнання, а охоплює також художню й оцінно-регулятивну сфери, які, безперечно, також мають бути представлені у змісті шкільної освіти, бо без цього школа не може виконувати своєї виховної функції. Однак соціальний досвід не може бути переданий учням у всій своїй сукупності й різноманітності. До змісту освіти він має входити у своїх інтегрованих, узагальнених формах, найголовнішою з яких є світогляд. Цим і пояснюється, зокрема, необхідність запровадження світоглядної освіти, що є особливо актуальним в умовах переходу до інформаційного суспільства, де головне значення має не обсяг, а якість засвоєння інформації, уміння знаходити й використовувати цю інформацію.

Під світоглядною освітою ми розуміємо вироблення в майбутнього вчителя на основі різних форм соціального та індивідуального досвіду цілісного розуміння світу й самої себе, що дає їй змогу не лише орієнтуватися в навколишній дійсності й у самій собі, а й певним чином упорядковувати та свідомо гармонізувати свої взаємовідносини з природою та іншими людьми, займати певну життєву позицію. Світоглядна освіта забезпечує духовне

становлення людини, прискорює її соціальне дозрівання, сприяє її свідомому самовизначенню, формуванню найглибших, найістотніших і найстійкіших, а водночас і найпотаємніших (екзистенційних) структур особистості, які забезпечують її цілісність, інтегруючи при цьому різні вияви її життєдіяльності на основі певного розуміння сенсу й мети людського життя. Крім того, ця освіта органічно поєднує в собі навчальні й виховні функції, а також є універсальною, обов'язковою для кожної людини незалежно від її фаху або роду діяльності.

Водночас треба зазначити, що, крім духовно-культурних, існують й інші засади світоглядної освіти [2, 9].

Тривалий час вихідною основою в розробці питань освіти була функціонально-рольова теорія особи. Згідно з нею особа – це, насамперед, набір певних соціальних ролей або сукупність соціальних функцій, що виконує людина, живучи в тому чи іншому суспільстві. Звідси головне завдання освіти полягало в тому, щоб підготувати людину до виконання цих ролей. Але навіть і з цього погляду система освіти, що діяла в суспільстві, не була всеосяжною, продуманою та послідовною. Так, реалізація на практиці ідеологічного положення про пріоритетне значення в житті суспільства матеріально-виробничої сфери спричинило явний перегин в освіті в бік її політехнізації й професіоналізації, що відповідно позначилося на змісті, формах та методах. Підготовка молоді до виконання суспільних функцій орієнтувалася переважно на виховання слухняних виконавців, вірних adeptів панівної моноідеології, що становила одну з головних засад тоталітаризму. Практично не зважалося на підготовку школярів до повнокровної участі в соціальному житті, особливо в духовному [6].

У формуванні особи як виконавця певних соціальних ролей чи суб'єкта діяльності були й інші прогалини. Так, головна увага приділялася підготовці до предметно-практичної діяльності.

Підготовка до комунікативної діяльності майже цілком зводилася до мовної освіти, яка й донині надзвичайно переобтяжена далекими від практики спілкування лінгвістичними тонкощами. Водночас поза увагою школи залишаються невербальні засоби спілкування, а головне – його типологічні та інші закономірності й морально-правові основи, без знання яких та вміння їх свідомо застосовувати не може бути й мови про підготовленість до комунікативної діяльності. Майже зовсім не враховується і той факт, що особа є суб'єктом не лише предметно-практичної і комунікативної, а й духовної діяльності (емоційних станів, переживань, мислення, пізнання, оцінювання, ідеалізації, мотивування, вольових актів тощо). Тим часом, не готуючи молодь ще в школі до цієї діяльності, годі очікувати підвищення рівня духовності нашого суспільства [1].

Нарешті, аналіз існуючої системи освіти з погляду функціонально-рольового розуміння особи й діяльнісного підходу дає можливість

побачити й інші її недоліки. Зокрема, і за своїм змістом, і за методами сучасна загальна освіта зорієнтована, передусім, на підготовку учнів до природо-перетворювальної діяльності. Українська недостатньо уваги приділяється суспільно-перетворювальній і, особливо, людинотворчій діяльності. Крім того, в освіті переважає орієнтація на репродуктивну і стереотипну, а не на продуктивну і творчу діяльність.

Загалом можна зазначити, що система освіти, яка базується на соціально-рольовій теорії особи, визнає пріоритет суспільства над собою, розглядаючи її переважно як «інструмент» чи засіб виконання певних суспільних функцій. Тому зрозуміло, що система освіти, яка проголошує своєю головною метою всебічний розвиток особистості, як зафіксовано в Законі України «Про освіту», має ґрунтуватися на інших теоретичних засадах у розумінні особи. Роль такої теоретичної засади може виконувати не функціонально-рольова, а сутнісна цілісна концепція особи, яка, по-перше, стверджує самоцінність кожної людини, незалежно від виконаних нею соціальних функцій чи соціальних ролей; по-друге, визнає за кожною людиною право на індивідуальну самобутність і неповторність, вільний розвиток усіх її задатків і здібностей, самотворення й самореалізацію; по-третє, виходить із розуміння особи не як простої сукупності різноманітних функцій чи набору соціальних ролей, а як єдиної й цілісної системи в усіх її життєвих виявах, здатної до самовизначення, самопрограмування, саморегуляції й самовдосконалення.

Прихильники даної концепції розглядають соціально-рольові структури й характеристики особи лише як її зовнішній, поверхневий шар. Водночас у структурі особи виділяють і найбільш сталі, глибинні, «ядерні» елементи, що виражають її сутність і створюють її цілісність. Саме вони забезпечують сталість людини в найрізноманітніших життєвих обставинах, спрямованість її дій протягом усього життя, певну емоційно-оцінну забарвленість і незмінність ставлення до навколишнього світу та самої себе; визначають способи дій, духовні стани й певні вибори людини в найважливіших для неї життєвих ситуаціях [2, 11].

Як чинник соціалізації особи, світоглядна освіта сприяє засвоєнню людиною найціннішого соціального досвіду, зосередженого у світогляді, завдяки якому людина усвідомлює свій нерозривний зв'язок зі світом і буттям людства, засвоює найзагальніші, вироблені у процесі всього розвитку людської культури критерії оцінки, що дають їй змогу оцінити сьогочасність «із погляду вічності», і принципи діяльності, які уможливлюють прийняття правильного рішення і здійснення правильного вибору в будь-якій життєвій ситуації.

Саме у процесі формування світогляду людина усвідомлює сенс і мету свого життя, визначає свої життєві програму, шлях, найфундаментальніші цінності й орієнтири. З огляду на це формування світогляду особи можна

розглядати як найвищий рівень її духовного становлення й розвитку. Крім того, світоглядна освіта покликана виконувати роль своєрідного каталізатора соціалізації особи, чинника, що прискорює досягнення нею соціальної зрілості. Сприяючи самовизначенню людини, світоглядна освіта водночас допомагає їй стати самоорганізованою, самопрограмованою та самоконтрольованою істотою, свідомим суб'єктом усієї своєї життєдіяльності.

Проте було б помилковим вважати, що становлення світогляду особи зводиться лише до формування її внутрішнього світу, духовності, а тим більше – лише інтелекту. Світогляд особи охоплює і чуттєво-емоційну, і мотиваційно-вольову, і оцінно-регулятивну, і пізнавально-інтелектуальну сфери, інтегруючи всі вияви її психічного і внутрішнього життя. Але водночас він є тією духовною основою, на якій формуються й об'єднуються інші структури особи, що репрезентують її діяльнісну й комунікативну сторони. Такими інтегрованими, узагальненими й водночас сутнісними характеристиками особи, що формуються на основі її світогляду, є її життєва й соціальна позиції.

Життєва позиція особи – це зумовлене її світоглядом стале, узагальнене духовно-практичне ставлення людини до навколишньої дійсності та самої себе, що характеризується певною мірою активності, спрямованістю, оцінним забарвленням тощо, виявляється в різних формах людської життєдіяльності, поєднуючи їх у єдине ціле [1].

Певною мірою життєва позиція особи може складатися і стихійно на основі індивідуального чи групового життєвого досвіду. У цьому разі вона виявляється в певній спрямованості її дій і помислів, у певному емоційному тоні чи забарвленні її життєдіяльності, у домінуючих у структурі особи соціальних почуттях і рисах характеру. Але на основі світогляду формується свідомо життєва позиція особи, яка дістає своє обґрунтування, виходячи з певного розуміння світу та місця й ролі людини у природі й суспільстві, та яка конкретизується в життєвих принципах особи, що охоплюють найважливіші сфери її життєдіяльності. Тут під життєвими принципами особи маються на увазі певні світоглядні принципи, які стали її переконаннями й послідовно реалізуються нею в її життєдіяльності. Окрім життєвих принципів, життєва позиція особи відображається у свідомо культивованих людських якостях.

Таких, наприклад, як доброта, принциповість, чесність, відвертість, працелюбність, доброзичливість, стійкість тощо.

Однією з найважливіших характеристик життєвої позиції особи є міра активності, залежно від якої вона визначається як активна або пасивна. Проте не меншого, а інколи навіть більшого значення має спрямованість життєвої позиції на ті чи інші життєві цілі й цінності. Тоді вона може характеризуватися як альтруїстична чи егоїстична, гуманістична чи антигуманна, духовно орієнтована чи прагматична тощо. Досить вагомим є

також оцінне забарвлення життєвих позицій, яке може бути, насамперед, оптимістичним чи песимістичним.

Життєва позиція особи визначає її життєву стратегію, сталість і самототожність у будь-яких мінливих реаліях дійсності й умовах життя, внутрішню єдність усіх виявів людської життєдіяльності, цілісність особистості, її здатність стійко переносити життєві незгоди і протистояти виявам зовнішнього насильства чи ударам долі, послідовно проводити свою принципову лінію через усі хитросплетіння життя. Тому формування життєвої позиції особи – одна з головних цілей світоглядної освіти.

Певним доповненням чи конкретизацією життєвої позиції особи є її соціальна позиція, що також формується на основі певного світогляду і є інтеграційним фактором структури особи [6].

Соціальну позицію особи можна визначити як її свідоме ставлення до явищ соціальної дійсності, що формується на основі певного розуміння нею суспільства й свого місця в ньому, своєї належності до якоїсь соціальної спільноти, інтереси якої вона сприймає як свої власні й реалізує їх у своїй діяльності. Об'єктивною основою соціальної позиції особи є її включеність у життя певного суспільства, належність до тієї чи іншої соціальної групи. Але становище людини в суспільстві, або її соціальний стан – лише одна з передумов певної соціальної позиції. Інша, не менш важлива передумова, – це суспільна самосвідомість, у якій те чи інше суспільство або соціальна група усвідомлює себе. Людина може свідомо зайняти якусь соціальну позицію лише тоді, коли певною мірою ототожнює себе із суспільством або з якоюсь його частиною, сприймаючи їхню самосвідомість як свою власну. З огляду на це навіть ті люди, які належать до однієї соціальної групи й мають однаковий соціальний статус, можуть займати різні соціальні позиції: як ті, що виражають інтереси їхньої соціальної групи, так і ті, що складаються на основі засвоєння ними самосвідомості інших соціальних груп, до яких вони не належать, але з якими вони себе ідентифікують та інтереси яких відстоюють [1].

Процес соціального самовизначення особи, унаслідок якого вона займає певну соціальну позицію, є важливим моментом її загального життєвого самовизначення й необхідною передумовою її соціальної зрілості. Однак слід пам'ятати, що процес цей дуже складний. Він не зводиться лише до свідомого вибору людиною якоїсь однієї з альтернативних соціальних позицій. Оскільки людина одночасно належить до різних соціальних груп і спільнот, то процес її соціального самовизначення передбачає також усвідомлення нею співвідношення цих спільнот та їх інтересів і надання певної переваги деяким із них, що відбивається в соціальній позиції особи у вигляді ієрархічної будови особисто значущих для неї соціальних інтересів та цінностей і переважної орієнтації на окремі з них.

Соціальна позиція особи виявляється в таких її соціальних якостях, як громадянськість, соціальна активність і соціальна відповідальність та ін. Мабуть, немає потреби доводити, що без світоглядної освіти цілеспрямоване формування життєвої й соціальної позицій особи неможливе. Зрозуміло, що ці найважливіші характеристики особи можуть формуватися і, як правило, формуються стихійно, під впливом різноманітних факторів, не пов'язаних з освітою, або ж у процесі самовдосконалення і самоосвіти. Але в першому випадку на особу невпорядковано впливають різноманітні, неузгоджені між собою, а нерідко й суперечливі фактори, що призводять до внутрішньої дисгармонії особи, гіпертрофування одних і недорозвиненості інших сторін її позиції. У другому випадку формування життєвої та соціальної позиції є ефективнішим і цілеспрямованішим, але нині воно може здійснюватися лише небагатьма високоосвіченими людьми. Тепер саме життя вимагає того, щоб кожна людина мала чітко визначену життєву й соціальну позиції. Але досягти цього без реформування школи та запровадження в ній світоглядної освіти неможливо. Тільки завдяки цілеспрямованому здійсненню світоглядної освіти процес формування сутнісних характеристик і глибинних структур особистості може стати, з одного боку, ефективнішим і впорядкованішим, а з другого, – масовішим, тобто таким, який охоплює кожну молоду людину, яка вступає в життя. На основі цього можна зробити **висновок**, що здійснення обов'язкової світоглядної освіти в навчальних закладах є на сьогодні одним із найважливіших завдань національної освіти [2, 10]. Формування світогляду особистості в сучасних умовах є важливою соціально-психологічною проблемою, актуальність якої визначається як потребами суспільства, так і необхідністю особистісного розвитку людини. Важливо розуміти, що вміння і навички дослідницького пошуку необхідні не лише тим, чиє життя пов'язане з науковою роботою, – це необхідно кожній людині. Універсальні вміння і навички дослідницької поведінки потрібні сучасній людині в різних сферах життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арцишевский Р. А. Мировоззрение: сущность, специфика, развитие / Р. А. Арцишевський. – Львов, 1986.
2. Арцишевський Р. Світоглядна освіта в умовах переходу до інформаційного суспільства / Р. Арцишевський // Шлях освіти : науково-методичний журнал. – 2008. – № 1. – С. 6–11.
3. Бех І. Д. Від волі до особистості / І. Д. Бех. – К. : Україна-Віта, 1995. – 202 с.
4. Кравчук Л. Етичні норми: соціально-психологічний інструмент впливу на віковий розвиток відповідальної поведінки молодших школярів / Л. Кравчук // Рідна школа : щомісячний педагогічний журнал. – 2006. – № 9 – С. 24–27.
5. Лісовий В. Філософія як різновид діяльності / В. Лісовий // Філософська думка. – 1999. – № 1–2.
6. Шапошнікова І. М. Підвищення ефективності підготовки майбутніх вчителів початкової школи до проектування уроку : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / І. М. Шапошнікова. – Київ, 1993.

РЕЗЮМЕ

Якименко С. И. Мировоззренческое образование в условиях современного образовательного пространства вузов.

В статье говорится о мировоззренческом образовании в условиях современного общества. Охарактеризованы формы и методы образования, которые определяются тремя факторами: содержанием, знанием, конкретными целями. Исследованы и выделены три сферы: познавательная, художественная и оценочно-регулятивная. Доказано, что осуществление обязательного мировоззренческого образования в учебных заведениях является сегодня одним из наиболее важных заданий национального образования. Указано, что формирование мировоззрения личности в современных условиях является важной социально-психологической проблемой, актуальность которой определяется как потребностями общества, так и личностного развития человека.

Ключевые слова: образование, мировоззренческое образование, духовная культура, общество.

SUMMARY

Yakymenko S. Worldview education in conditions of modern educational space of higher education institution.

The article deals with worldview education in conditions of modern society. Under the worldview education the author understands developing future teachers on the basis of various forms of social and individual experience of holistic understanding of the world and person himself that enables the person not only to navigate in the environment and in himself, but in a certain way to organize and consciously harmonize his relationships with nature and other people, to take a certain stance. Worldview education provides the spiritual development of a personality, it accelerates social maturation, contributes to his/her conscious self-determination, the formation of deep, substantial, persistent, and at the same time the most secret (existential) structures of the personality, which ensures its integrity, integrating with various manifestations of its activity on the basis of understanding of the meaning and purpose of human life. In addition, this education combines academic and educational functions and is universal, compulsory for every person regardless of his profession or occupation.

As a factor of socialization, worldview education have to promote absorption of the most valuable social experience focused in the worldview by which the person is aware of his/her close connection with the world and the existence of humanity, assimilates the most common, worked out in the process of development of human culture evaluation criteria that give him/her the opportunity to assess modernity "from the point of view of eternity", and the principles of activity that make it possible to make the right decisions and the right choices in any situation.

It is stressed that in the process of formation of the outlook the person becomes aware of the meaning and purpose of his/her life, determines his/her life program, the path, the most fundamental values and guidelines. Taking into account the fact mentioned, the formation of a person's worldview can be seen as the highest level of his/her spiritual formation and development. Besides, worldview education is intended to perform the role of a catalyst of socialization, a factor that accelerates the achievement of his/her social maturity. Contributing to the determination of a person, the worldview education at the same time helps him/her become self-organized self-programmed and self-controlled being the conscious subject of his/her own life.

Key words: education, worldview education, spiritual culture, society.